

Projekt: K2 - kvalita a konkurenceschopnost v neformálním vzdělávání

Registrační číslo: CZ.1.07/4.1.00/33.0013

Osobnost pedagoga

2. vzdělávací blok

**Podpůrný vzdělávací materiál
pro účastníky kurzu
Systém přípravy, vedení a rozvoje pedagogů volného času I.**

Zpracovaly: Mgr. Petra Bláhová
Bc. Vlasta Faiferlíková
Mgr. Bára Polívková

Název vzdělávacího bloku: Osobnost pedagoga

Anotace: Vzdělávací blok je zaměřen na roli pedagoga volného času v zájmovém vzdělávání. Přes definování osobnosti člověka a faktory, které osobnost utvářejí, dojdeme k nutnosti kontinuálního osobnostního a profesního rozvoje. Na základě technik vlastní profesní sebereflexe si účastníci pojmenují své silné a slabé stránky a budou hledat cesty k prohlubování svých znalostí a dovedností.

Časová dotace: 6 hod

Témata a jejich časová dotace:

1. **TÉMA:** ZÁKLADNÍ POJMY a souvislosti z PSYCHOLOGIE, PSYCHOLOGIE OSOBNOSTI
KAPITOLY:
 - 1.1. Základní pojmy
 - 1.2. Vlivy působící na osobnost
 - 1.3. Struktura osobnosti a procesy v ní probíhající
 - 1.3.1. Motivace
 - 1.3.2. Temperament

2. **TÉMA:** SEBEVĚDOMÝ PEDAGOG
KAPITOLY:
 - 2.1. Základní pojmy v oblasti sebepoznávání
 - 2.2. Sebepoznávací techniky
 - 2.2.1. Technika MYŠLENKOVÁ MAPA
 - 2.2.2. Technika KRUH

3. **TÉMA:** PEDAGOG JAKO JEDEN Z ČINITELŮ PEDAGOGICKÉHO PROCESU
KAPITOLY:
 - 3.1. Role pedagoga
 - 3.2. Autorita pedagoga

4. SHRUTÍ

TÉMA: ZÁKLADNÍ POJMY Z PSYCHOLOGIE, PSYCHOLOGIE OSOBNOSTI

DÍLČÍ CÍLE V RÁMCI TÉMATU:

- představit různé pohledy na slovo osobnost a jeho výklady
- definovat osobnost člověka,
- definovat psychologii a její předmět, obecnou psychologii, psychologii osobnosti a vývojovou psychologii,
- pojmenovat vlivy působící utváření lidské osobnosti,
- představit strukturu osobnosti,
- nabídnout informace z oblasti motivace člověka a temperamentu,
- nabídnout test temperamentových vlastností, jako možné východisko pro sebereflexi

Očekávané výstupy	Způsob ověření
Absolvent definuje pojmy: osobnost, psychologie, obecná psychologie, psychologie osobnosti, vývojová psychologie.	Vědomostní test
Absolvent definuje předmět psychologie.	Vědomostní test
Absolvent vyjmenuje základní kategorie vlivů působících na vývoj člověka a přiřadit příklad.	Vědomostní test
Absolvent popíše strukturu osobnosti člověka.	Vědomostní test

DŮLEŽITÉ POJMY:

- OSOBNOST,
- PSYCHOLOGIE,
- OBECNÁ PSYCHOLOGIE,
- PSYCHOLOGIE OSOBNOSTI,
- VÝVOJOVÁ PSYCHOLOGIE

LITERATURA A DALŠÍ ZDROJE:

- GILLERNOVÁ, I, BURIÁNEK, J. *Základy psychologie, sociologie*. Praha: Fortuna, 1997.
- HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2000.
- KRYKORKOVÁ, H. Obecná psychologie a psychologie osobnosti [online]. [cit. 29.4.2012]. Dostupné z www: http://skolniuceni.cz/PDF%20soubory%20a%20texty/dist.text-l-obecna_psychologie.pdf
- PAULÍNOVÁ, L. *Psychologie pro tebe*. Praha: Informatorium, 1998.
- ŘÍČAN, P. *Psychologie osobnosti. Obor v pohybu*. Praha: Grada, 2010.
- VALŠOVÁ, A., ŠUBRT, P. *Jak získat a neztratit autoritu*. Praha: Grada, 2008.

Použité symboly

**Pro zajímavost. Část, která je určena zájemcům o hlubší
vhled do problematiky.**

Vysvětlení, přiblížení pojmu, situace...

Otázky k zamyšlení

TEORIE:

1. ZÁKLADNÍ POJMY a souvislosti z PSYCHOLOGIE OSOBNOSTI
 - 1.1. Základní pojmy
 - 1.2. Vlivy působící na osobnost
 - 1.3. Struktura osobnosti a procesy v ní probíhající
 - 1.3.1. Motivace v životě člověka
 - 1.3.2. Temperament člověka

1.1. ZÁKLADNÍ POJMY

V rámci tohoto vzdělávacího bloku se budeme ponejvíce pohybovat na území psychologie, proto se sluší představit si obory, které nás budou provázet.

PSYCHOLOGIE je věda o chování a prožívání člověka.

Předmětem psychologie je **psychika člověka, jeho vnitřní svět**.

Zákonitostmi psychického dění se zabývá **OBECNÁ PSYCHOLOGIE**.

Člověkem jako osobností, jeho charakteristikou, jedinečností, odlišností od ostatních se zabývá další z odvětví psychologie: **PSYCHOLOGIE OSOBNOSTI**.

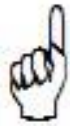

Vývojem člověka v čase se pak zabývá **VÝVOJOVÁ PSYCHOLOGIE**.

(KRYKORKOVÁ, H. Obecná psychologie a psychologie osobnosti [online]. [cit. 29.4.2012]. Dostupné z www: http://skolniuceni.cz/PDF%20soubory%20a%20texty/dist.text-l-obecna_psychologie.pdf

Nejvíc nás ale bude zajímat, co je **osobnost člověka**.

Začne-li se mluvit o osobnosti, napadají nás tyto a jistě i další otázky? Kdo je pro nás osobnost? Jak se pozná osobnost? Má každý osobnost? Jak definujeme osobnost? Jaký člověk je?

Pojem **OSOBNOST** může být užíván v několika významech:

1) Osobnost jako někdo **významný**.

Řekneme-li o někom: „To je významná osobnost!“ – oceňujeme tím jeho kvality, výsledky, postavení....

2) Osobnost jako **jedinečnost** každého člověka

Když řekneme o někom: „Každý je přece osobnost!“ – upozorňujeme na jedinečnost člověka. Každý člověk je jiný, neopakovatelný, ke každému je tak potřeba přistupovat. Co platí na jednoho, nemusí platit na druhého.

3) Osobnost jako psychologický pojem

Ptáme-li se, z čeho se skládá osobnost – mluvíme o **struktuře** psychiky člověka (jaký člověk je) a jaké v jeho psychice probíhají **jevy a procesy** (co se uvnitř děje),....
(ŘÍČAN, 2010)

Pokud hovoříme o dění, které se projevuje "uvnitř" člověka, používáme termín "**lidská psychika**". Název pochází z řeckého slova – psýché (duše). Nabízí se zde však otázka, „co je to duše“? Toto slovo - podobně jako „láska“ či „svoboda“ je velmi abstraktní. Přes poetické kořeny slova „psychika“, pojďme hlouběji proniknout do problematiky lidské duše tak, ji popisují psychologové.

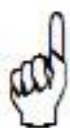
Z psychologického pohledu nás bude zajímat **třetí pojetí osobnosti**, ale z pedagogického pohledu je důležité ke každému člověku – účastníkovi zájmového vzdělávání – přistupovat právě s vědomím druhého pojetí, tedy s vědomím **neopakovatelnosti, jedinečnosti člověka**.

V rámci tohoto studia se budeme zajímat o následující oblasti:

1. co to je osobnost,
2. co má vliv na osobnost člověka,
3. z čeho se osobnost skládá, jak se dá popsat.

OSOBNOST je jednotka psychického a fyzického, vrozeného a získaného. Taková to jednotka je typická pro daného jedince a projevuje se v jeho chování. (Paulínová, 1998)

Jiné pojetí říká, že osobnost je **bio-psycho-sociální jednotka**.

Bio – značí fyzický základ osobnosti (konstituci těla, genovou výbavu, procesy uvnitř těla probíhající,...)

Psycho – značí duševní jevy, vlastnosti člověka, jeho vnitřní svět,

Socio – značí sociální vazby člověka, jeho vztahy s rodinou, přáteli, atd. neboť osobnost se utváří i projevuje právě ve vztahu s ostatními.

1.2. VLIVY PŮSOBÍCÍ NA OSOBNOST ČLOVĚKA

Co má vliv na utváření osobnosti?

Na člověka, jeho vývoj a i jeho výslednou osobnost působí mnoho **vlivů**. Můžeme je rozdělit následujícím způsobem:

1. Biologické vlivy:

- **dědičnost** (naše výbava, kterou máme od početí) - neseme si formou genové informace od rodičů, prarodičů,
- **vrozené dispozice** (to, co máme v okamžiku porodu) – patří sem vlivy během těhotenství – špatná výživa matky, nechtěné dítě, psychická nepohoda matky, apod. (Jde o oblast nejméně „vědecky“ uchopitelnou, přináší velmi zajímavé otázky typu: Co vše má vliv na dítě, ještě než se narodí?),
- **biologické potřeby** (pocit hladu, žízně, zimy,...),
- **celkový momentální i dlouhodobý zdravotní stav,**
- **činnost nervové soustavy, a dalších soustav člověka.**

2. Sociální vlivy:

- **společenské prostředí**, ve kterém člověk vyrůstá – vztahy mezi lidmi, životní vzory, pracovní vztahy, rodinné vztahy...
- **kulturní a přírodní prostředí**, ve kterém člověk vyrůstá – zvyky, tradice, národní kultura; může být podnětné, nepodnětné, různorodé,

3. Vlastní aktivita člověka:

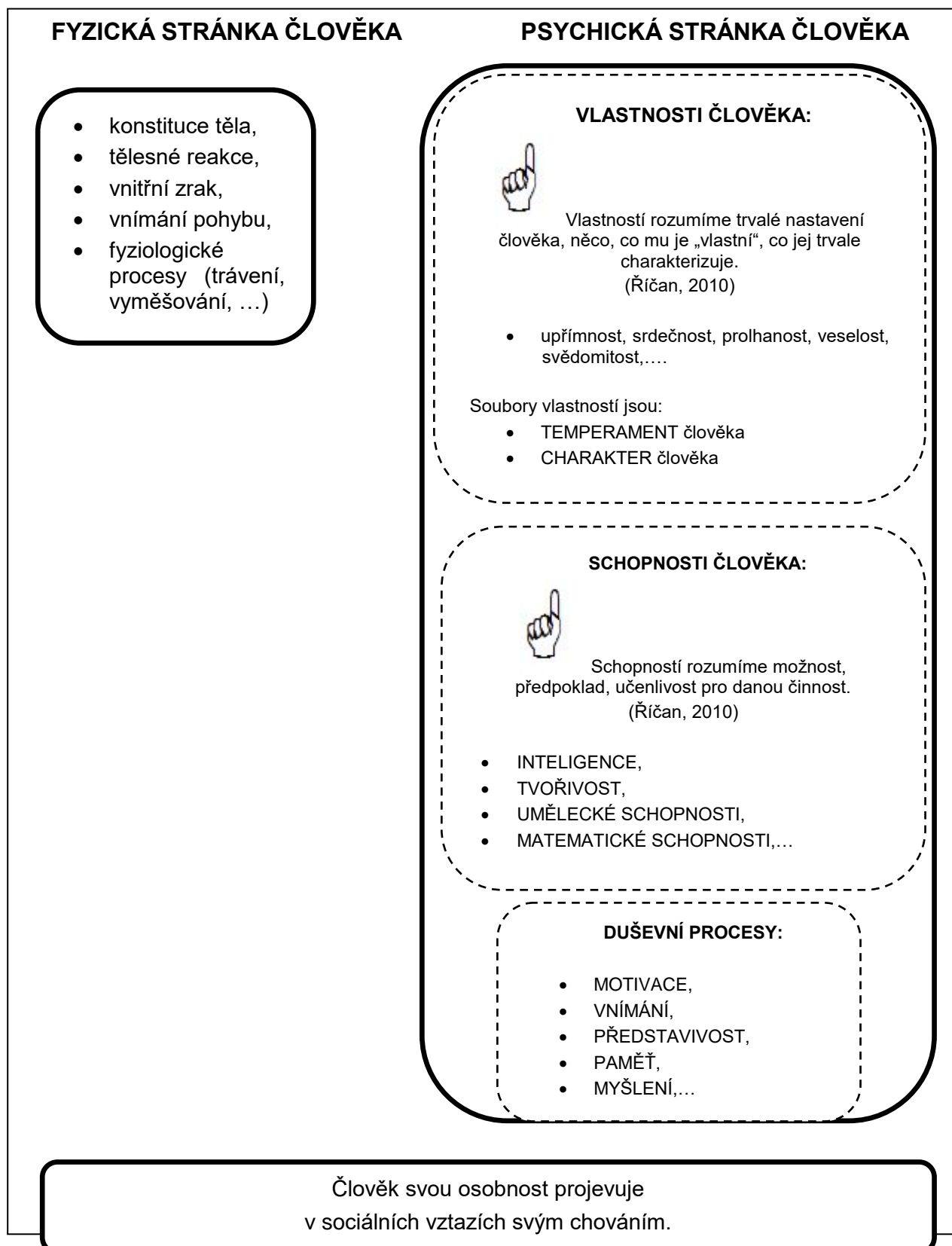
- 1.1. osobnost člověka velmi ovlivňují činnosti, které vykonává; to, čemu se rád věnuje; jeho vůle; chtění něčeho dosáhnout,

(Paulínová, 1998)

1.3. STRUKTURA OSOBNOSTI A PROCESY V NÍ PROBÍHAJÍCÍ

Z čeho se skládá osobnost?

Jak jsme si již řekli, osobnost je jednota fyzické a psychické složky člověka. Podívejme se společně na následující schéma, které představuje jednu z možných variant definování osobnosti člověka:

Na podrobné zkoumání všech oblastí nemáme prostor, nicméně krátký průzkum a zmapování, jak jsem na tom v oblasti motivace a temperamentu bychom si mohli/měli dopřát.

Jak pracovat s následujícím textem.

Pro ukotvení pojmu osobnost v rámci tohoto studijního programu stačí text a schéma nahoře. Pokud budete chtít jít cestou aplikace teoretických poznatků do praxe jednotlivých pedagogů, připravili jsme následující rozšiřující texty: **MOTIVACE ČLOVĚKA, TEMPERAMENT**. Každá z obou částí je uvedena teorií a následují buď otázky, popř. jiné aktivity, které mají vést k užšímu poznání každého ze zapojených pedagogů. Teorie těchto dvou kapitol není součástí minimálních znalostí z oblasti psychologie a pedagogiky.

1.3.1. MOTIVACE V ŽIVOTĚ ČLOVĚKA

Motiv = pohnutka k tomu, aby člověk něco dělal nebo nedělal (Hartl, 2000)

Rozdělení motivů:

- a) **Vnější** - všechny motivy, které na člověka působí „z venku“ - od rodičů, vrstevníků, učitelů, zaměstnavatelů, přátel, atd. a pobízí jedince, aby se nějak zachoval, aby vyhověl jejich přání. Nejde tedy o vnitřní přesvědčení něco udělat, ale o podlehnutí nátlaku „zvenčí“. Konkrétně jde např. o:
- **Pobídky**
 - **Výhrůžky**
 - **Přání druhých lidí**
 - **Odměny a tresty**
- b) **Vnitřní** – všechny motivy, které má člověk uvnitř sebe a vedou ho k vnitřnímu přesvědčení něco udělat. Nemusí být nucen kýmkoli a čímkoli „zvenčí“, prostě chce a to z mnoha důvodů. Mohou to být např.:
- **Potřeby člověka**
 - **Zájmy**
 - **Návyky, životní cíle**
 - **Hodnoty** (vztah člověka k materiálním a duchovním předmětům a ideálům společnosti – např. k penězům, zdraví, práci, ...)
 - **Postoje** (názory, které člověk zaujímá k nějakému tématu - např. fyzické tresty, nevěra, homosexuální svazky ,minority...)

(Gillernová, Buriánek 1997)

Motivace = proces, celá série motivů, které se doplňují, navazují na sebe.

Nic z toho, co člověk dělá, není jen z jednoho důvodu. Možná je nějaká pohnutka, která převažuje, ale jinak jde o systém vzájemně propojených důvodů.

Jen si vzpomeňte, proč jste dnes vstávali?! Bylo to proto, že jste museli do práce, nakoupit, uvařit, možná jít večer do kina, doprovodit děti do školy..... a co já vím, jen si vzpomeňte, kdo a co vás ráno vyhnalo z peřin...

I motivace může tedy být **vnější a vnitřní** – podle toho, který typ motivů převažuje.

Činnosti, které děláme z **VNITŘNÍHO PŘESVĚDČENÍ**, jsou **efektivnější, přináší dlouhodobější výsledky**.

Naopak, pokud něco děláme pouze pod **VNĚJŠÍM „NÁTŁAKEM“**, nemusíme odvést dobrou práci. To, co se takto naučíme, **nemá většinou dlouhého trvání**. Ale na druhou stranu, pod nátlakem jsme schopni pracovat rychle, včas plnit termíny.

Zcela běžný proces je, že se z vnější motivace stává vnitřní. Něco děláme nejdříve pod nátlakem, ale později zjistíme, že nás to baví, přináší nám to radost, něco nového se naučíme.... A motivace k dané činnosti se najednou stane vnitřní.

OTÁZKY K ZAMYŠLENÍ

Jaké důvody - jakou mám motivaci - mě vedou k tomu, že vedu zájmový útvar v SVČ, že jezdím na tábory, docházím na akce SVČ?

Co je pro mě odměnou?

Jak můžu teorii vnitřní/vnější motivace využít u své cílové skupiny?

Jaké formy vnější motivace mohu jako pedagog použít k podpoře účastníků zájmového vzdělávání?

Jak mohu podpořit vnitřní motivaci účastníků zájmového vzdělávání?

Myslíte, že je možný i opačný proces? Tedy činnost konanou z vnitřní motivace, začneme dělat jen kvůli vnější motivaci? Kdy taková situace nastane?

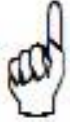
Ptáme-li se na vlastnosti člověka, zajímáme se o temperament, charakter, volní vlastnosti, atd.

1.3.2. TEMPERAMENT ČLOVĚKA

Pod pojem temperament rozumíme jednak celkové citové ladění osobnosti, jeho převládající náladu, ale také způsob a intenzitu reagování člověka (vzrušivosti).

Předpokládá se, že temperament je vrozený, projevuje se v dětství a trvá do dospělosti. (Říčan, 2010)

Historicky první a nejznámější rozdělení temperamentu pochází od Hippokrata:

CHOLERIK – dráždivý, vzteklý, snadno vyletí a rozhněvá se, jeho hněv ale nemá dlouhého trvání.

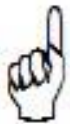
SANGVINIK – čilý, dobromyslný, veselý, společenský, vřelý, živě reaguje, snadno se nadchne, je optimista.

MELANCHOLIK – nejméně šťastný typ, převládá u něj smutná nálada, trdomyslnost, je pesimista od přírody, pomalý, přecitlivělý, špatně přizpůsobivý.

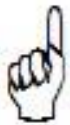
FLEGMATIK – klid'as, kterého nevyvedete snadno z míry, v extrému lhostejný, netečný, nepodléhá změnám nálad,....

(Říčan, 2010)

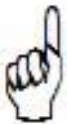
Pokud hovoříme o temperamentu, hovoříme také o **INTROVERZI A EXTRAVERZI, LABILITĚ A STABILITĚ.**

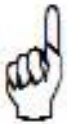
INTROVERT je člověk tichý; stahuje se do sebe; má raději knihy, než lidi; je rezervovaný a drží si odstup; plánuje dopředu; má rád řád; své city drží pod kontrolou, neukazuje je; je spolehlivý; neztrácí náladu, kontrolu, málokdy vybuchuje.

EXTRAVERT je družný, rád chodí do společnosti; má mnoho přátel; potřebuje stále mít kolem sebe lidi; nerad je o samotě; baží po vzrušení; vyhledává a chopí se příležitosti; často riskuje; jedná okamžitě; má rád změny; je bezstarostný; stále je v pohybu, často ztrácí zájem, náladu. (Říčan, 2010)

LABILITA – označuje nestabilitu, rychlé změny nálad, kolísavé chování.(Hartl, 2000)

STABILITA – označuje stálost nálad, schopnost trvaleji udržet náladu i emoční prožívání.(Hartl, 2000)

Zkuste si takový malý testík... Jste extravert nebo introvert?

Tento text odhalí, jakým způsobem váš temperament ovlivňuje vaše aktivity osobní i pracovní. Jak postupovat při odpovídání na otázky? Na každou otázku zvolte pouze jednu odpověď, která se vám zdá být pro vás nejtypičtější. Ano-Někdy-Ne

1. Dáte přednost tomu zůstat doma a číst si před setkáním s přáteli?
2. Děláte svou práci pečlivě i tehdy, když stačí odvést i méně perfektní výkon?
3. Když jdete kupovat něco drahého, porozhlédnete se předtím důkladně i jinde?
4. Řešíte rád (a) aritmetické problémy?
5. Uteklo vám někdy něco, protože jste se nedokázal rychle rozhodnout?
6. Myslí si vaši přátelé, že se příliš soustřeďujete na detaily?
7. Máte rád v životě své záležitosti jisté a zabezpečené, abyste nemusel mít obavy?
8. Provádíte rád (a) drobné opravy na autě nebo v domě?
9. Stává se vám, že jeden den jste "na vrcholu blaha" a druhý den úplně na dně?
11. Snadno se červenáte?
12. Váháte požádat známého o půjčku, dokud si nejste zcela jist kladnou odpovědí?
13. Dovolíte, aby vás někdo předběhl ve frontě?
14. Měl jste někdy obavu ze ztráty místa, protože se zhoršil váš pracovní výkon?
15. Vadí vám, když se na vás někdo dívá při práci?
16. Vydržíte dělat dlouho únavnou, rutinní práci?
17. Chováte se tiše, když jste s lidmi, které dobře neznáte?
18. Jste nervózní, když o vás lidé mluví?
19. Čtete rád vážnou literaturu a navštěvujete přednášky?
20. Máte vyhraněné náboženské nebo politické názory?
21. Přál byste si mít o sobě lepší mínění a větší sebevědomí?
22. Probíráte znovu svá rozhodnutí, která už byla učiněna?
23. Zabýváte se při své práci detaily?
24. Jsou vaše připomínky vždy k věci?
25. Myslíte si, že jsou lidé natolik umínění, že nemá cenu jim něco vysvětlovat?
26. Ve své organizaci působíte raději jako člen týmu než jako jeho vedoucí?
27. Nezmění vás ani ty nejdramatičtější zkušenosti?
28. Vyjadřujete se podstatně lépe ústně než písemně?
29. Máte dobrou paměť na lidi?
30. Chodíte pozdě na schůzky?
31. Je pro vás snadné změnit postoj nebo názor?
32. Zabýváte se rád několika věcmi zároveň?
33. Je pro vás jednoduché začít něco nového?
34. Je většina lidí ochotna s vámi spolupracovat?
35. Snášíte dobře, když lidé dělají chyby nebo když vás obtěžují?
36. Když jste s přáteli, jste to vy, kdo rozhoduje o tom, co dělat?
37. Máte rád moc nad lidmi a ovlivňujete je tak, aby dělali to, co chcete?
38. Říkáte lidem, co skutečně cítíte?
39. Máte tendenci jednat, aniž byste příliš přemýšlel o následcích?
40. Když máte za sebou nejobtížnější část úkolu, nechcete se už zabývat jeho dokončením?
41. Řekl vám už někdo, že jste příliš hrdý nebo sobecký?
42. Snadno se rozesmějete?
43. Staráte se o to, co si o vás lidi myslí?
44. Rád (a) riskujete?
45. Je pro vás vstoupit do místnosti, kde je několik cizích lidí?
46. Říkají o vás lidé, že rád (a) jdete svou vlastní cestou?
47. Dáváte přednost pracovnímu úkolu, na kterém pracujete s dalšími lidmi?

48. Jste to vy, kdo hovoří při setkání s druhými?

49. Odpověděl (a) jste na tyto otázky rychle, bez velkého přemýšlení a problémů?

VYHODNOCENÍ:

Započítejte si 2 body za odpověď ANO u otázek č. 1 - 27

1 bod a za odpověď NE u otázek č. 28 - 49

za každou odpověď NĚKDY.

Provedte součet.

Výsledný počet bodů charakterizuje, do jaké míry jste svým založením introvert nebo extravert. Platí tato bodová rozpětí:

0-36 bodů EXTRAVERT

36-63 bodů AMBIVERT

63-98 bodů INTROVERT

Extravert je čínorodý, více orientovaný na lidi a úkol než na detaily a systém. Je úspěšný v osobním prodeji, v navazování kontaktů, hodí se do oblasti práce s lidmi a služeb.

Ambivert má charakteristiky obou typů. Jaký typ převáží, závisí na konkrétní situaci.

Introvert je velmi precizní, puntičkářský, je orientovaný na výkon, je úspěšným prodejcem tam, kde se vyžadují vědecké nebo technické vědomosti.
(VALIŠOVÁ, ŠUBRT, 2008)

OTÁZKY K ZAMYŠLENÍ

Pozorují nějaké typické projevy jednotlivých typů temperamentu u své cílové skupiny, z čeho tak usuzují?

Uvědomujete si nějakou slabou stránku svého temperamentu? Pokud ano, jak s tím pracují?

Víte, jak reagovat na projevy cholerického temperamentu u člena vaší skupiny?

TÉMA: SEBEVĚDOMÝ PEDAGOG

DÍLČÍ CÍLE V RÁMCI TÉMATU:

- definovat pojem sebepoznávání a jeho zdroje, pojem sebereflexe
- přiblížit proces, cyklus, který probíhá v případě, že na sobě člověk cokoli mění,
- definovat nutnost profesního a osobnostního rozvoje pedagoga, nutnost celoživotního učení,
- představit dvě konkrétní sebepoznávací techniky,
- vést účastníky k sebepoznání prostřednictvím sebepoznávacích technik,
- nabídnout širší souvislosti v oblasti utváření vlastního sebevědomí.

Očekávané výstupy	Způsob ověření
Absolvent definuje pojmy: sebepoznávání, sebereflexe.	Vědomostní test
Absolvent pojmenuje základní zdroje sebepoznávání.	Vědomostní test
Absolvent pojmenuje a vymezí nutnost profesního, osobnostního rozvoje.	Mentor v praxi

DŮLEŽITÉ POJMY:

- SEBEPOZNÁVÁNÍ,
- SEBEREFLEXE

LITERATURA A DALŠÍ ZDROJE:

- HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2000.
HERMAN, M. *Najděte si svého marťana*. Olomouc: Hanex, 2006.
KŘÍŽ, P. *Kdo jsem, jaký jsem*. Kladno: AISIS, 2005.

TEORIE

2. TÉMA: SEBEVĚDOMÝ PEDAGOG

KAPITOLY:

- 2.1. Základní pojmy v oblasti sebepoznávání
- 2.2. Sebepoznávací techniky
 - 2.2.1. Technika MYŠLENKOVÁ MAPA
 - 2.2.2. Technika KRUH

2. SEBEVĚDOMÝ PEDAGOG

2.1. Základní pojmy v oblasti sebepoznávání

Hlavním motorem osobnostního i profesního rozvoje je posilování vlastního SEBEVĚDOMÍ, tedy **vědomí vlastních kvalit i omezení**. (Kříž 2005)

Pouze **SEBEVĚDOMÝ PEDAGOG** může vychovávat **SEBEVĚDOMÉ ŽÁKY**.

Vědomosti o sobě samém získávám prostřednictvím **SEBEPOZNÁVÁNÍ**. Sebepoznávání je přijímání nových informací o sobě samém a jejich následné začleňování do obrazu o sobě samém. (Kříž 2005)

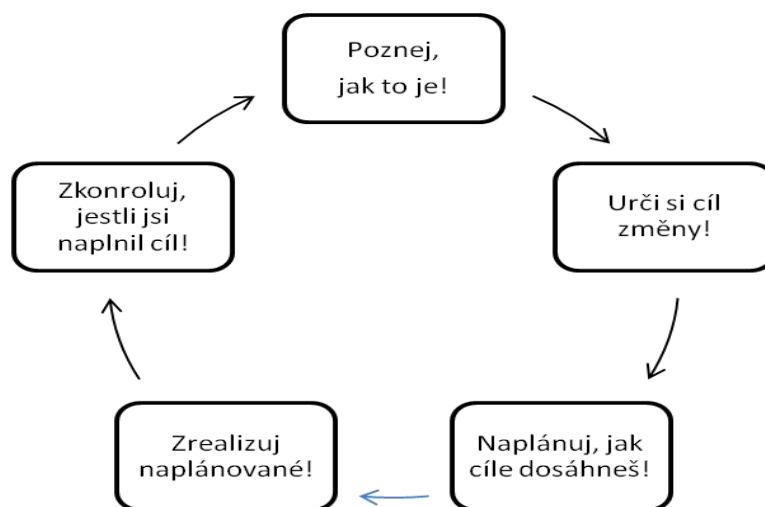
Představa o sobě samém, jak se jedince vidí, se nazývá **SEBEREFLEXE** (sebepojetí) (Hartl 2000).

Jaké jsou zdroje sebepoznání?

- 1) Prvním zdrojem jsou informace, které získávám sám o sobě tím, že se **pozoruji, probírám, co zažívám; hodnotím, co se mi podařilo...**vytvářím si obrázek o sobě samém.
- 2) Druhým zdrojem informací, jsou ty **postřehy a poznatky, které získávám od druhých lidí**. Znakem zralé osobnosti je umět přijmout kritiku od druhého člověka. (Kříž 2005)

Prostor pro sebepoznávání, sebereflexi, čas tomu věnovaný by měly být nedílnou součástí naší pedagogické práce.

Poučení z vlastních chyb je možné jedině na základě posouzení, jak jsem na tom. Již po několikáté se nám vrací cyklus:

Část „POZNEJ, JAK TO JE“ se týká nás samotných. Sebepoznání je výchozím bodem pro sebehodnocení a následně pro ZMĚNU, VLASTNÍ ROZVOJ.

Mám-li informace o sobě samém, mohu je využít pro svůj další rozvoj. Pedagog, který se chce rozvíjet, má **potřebu se celoživotně vzdělávat**. Tím není míněno pouze vzdělávání ve školách a na kurzech, ale vzdělávat se znamená rozvíjet se ve všech směrech (vědomosti, dovednosti, schopnosti, kompetence) a hledat cesty k sebezdokonalování.

Na tomto místě bychom rádi představili knihu: **Najděte si svého manžana**. Jde o přednášky z psychologie a pedagogiky **Marka Hermana**.

Tato kniha je mezi ostatními doporučovanými studijními texty prostě jiná a bylo by škoda ji minout. Přívětivá, lidská... Na obálce se můžete dočíst, že ... „*Kniha je napsaná vlídně, srozumitelně. Objevíte v ní svěží pohledy a úvahy z oblasti psychologie a mezilidských vztahů. Dozvíte se informace, o kterých s překvapením zjistíte, že je prostě potřebujete k tomu, abyste mohli vést spokojený život. Text je silný a naléhavý a zejména vás zaujme to, s jakým citem Marek Herman popisuje svět malých dětí. Zajímavou pointou je tvrzení, že každý dospělý v sobě vlastně nosí své malé dítě, svého manžana, který o něm všechno ví. A že cestou ke spokojenému životu je právě umění naslouchat onomu vnitřnímu hlasu, na který mnoho z nás už dávno zapomnělo. Z toho to pohledu je text velmi důležitý pro všechny rodiče a to zejména maminky. Upozorňuje totiž na fatální vliv, jaký má chování nás dospělých na život dětí. A může nám napomoci v tom, abychom své děti při výchově – často trvale na nevratně – nepoškozovali.*“

Z našeho pohledu je kniha inspirativní nejen pro rodiče, ale také pro pedagogy.

A co má kniha Marka Hermana společného s tématem sebehodnocení? Vybrali jsme úryvky z kapitoly **Tři bratři v triku: sebezpoznání, sebevýchova, sebeřízení** ... a nabízíme vám několik postřehů...

Jak už bylo řečeno, sebezpoznání je základním stavebním kamenem v procesu seberozvoje, sebehodnocení a sebeřízení.

Víte, jak poznáte člověka, který má nízkou úroveň sebezpoznání?

1. Nerozumí druhým lidem... Druhé lidi poznám jen do té míry, do jaké poznám sám sebe.

2. Věci a vůbec život "se mu děje" Často ve svém životě používáme nefunkční schémata a pak jen říkáme: "Mně se to prostě děje samo! Katastrofy se na mě valí, nemůžu s tím nic dělat."

Například:

Nejsem schopný dávat si klíče na jedno místo. Každé ráno je hledám, přijdu pozdě, start dne mám pokaždé komplikovaný. Když se vrátím domů, nedám si klíče na jedno místo, zapomenu na to, co se děje ráno a situace se druhý den opakuje.

Nebo:

Chodím notoricky pozdě, ale neumím to změnit - zvláštní je, že chodím pozdě vždycky o pět minut. Vím, kolik musím udělat přes víkend práce, přesto si všechno nechám na nedělní večer. Každý večer se dívám v televizi na pravé a nefalšované blbiny, pak jdu pozdě spát a ráno se mi těžko vstává.

Takových nefunkčních schémat používáme mnoho. Komplikují nám život, způsobují vztek, stres a nejhorsí je, že tento stav považujeme za "normální". Prostě se děje.

Jak z toho ven? Co můžu udělat, abych lépe rozuměl sám sobě?

Marek Herman nabízí filosofické předpoklady, zkuste se nad nimi zamyslet:

" To, co se nám děje je výsledkem určitého řádu, který má svůj smysl a význam. Nic se neděje jen tak." "Pak i můj život má určitý význam a já se snažím pochopit jaký. Každý máme své poslání."

" Pak také všechno, co se v mém životě přihodilo, může být určitou zprávou pro mne. Co nového se ve svém životě mám naučit?"

Abychom nějak uchopili tyhle filosofické citáty, můžeme si čas od času klást otázky:

Co nového jsem se dozvěděl o sobě?

K čemu potřebuji, aby se mi dělo právě toto? Jaký to má důvod?

Co se z toho, co se mi stalo, mohu naučit?

Můžu se ptát po skončeném kroužku, dva dny po hádce s manželem, manželkou, když jdu z "koberečku" od šéfa... Z každé situace si můžu vzít nějaké poučení.

HERMAN,M. Najděte si svého manžana.Olomouc, Hanex, 2006, Kapitola 2, Tři bratři v triku: Sebezpoznání, sebevýchova, seberozvoj, s. 24-27.

2.2. Sebepoznávací techniky

Tento text je již určen pro všechny.

V následujícím textu nabízíme 2 techniky sebepoznávání, které by mohly vést k rozšiřování vědomostí o sobě samém. Jedna je čistě zaměřená na osobní život člověka, druhá je cílená na uvědomění si souvislostí ve svém profesním životě. Samozřejmě že, tento text mohou mentoři obohatit o další sebepoznávací techniky, které znají.

2.2.1. Technika MYŠLENKOVÁ MAPA

To, co vám může pomoci s poznáním sebe sama, je **myšlenková mapa**. Je to strukturovaný zápis myšlenek, doslova zmapování vašeho života. Není to klasický slovní zápis – jde spíš prostorové zaznamenání myšlenek. Do mapy můžete psát, kreslit, čmárat, vybarvovat, lepit.

Nad čím se budete zamýšlet?

Zkuste do mapy zanést odpovědi na následující otázky:

Kdo vlastně jsem?

Co je pro mě důležité?

Co opravdu chci, kam směřuji?

Co jsou moje silné stránky?

Co jsou moje slabé stránky?

Slovo, které mám rád?

Barvu, kterou mám rád?

Moje oblíbené výroky.

Moje oblíbené knihy, hudba, filmy.

Místo, kde se cítím bezpečně a kde je mi dobře.

Co mě baví, z čeho mám radost?

Co mě trápí, z čeho jsem smutný?

Moje úspěchy - co se mi v životě povedlo?

Můj největší úspěch.

Moje prohry - co se mi v životě nepovedlo?

Moje největší prohra.

Co je zdrojem mé jistoty, o co nebo o koho se můžu opřít?

Kdo patří k mým blízkým lidem?

Tři nejdůležitější lidé v mém životě?

Kterou činností trávím nejvíc času?

Koho, nebo co mám opravdu rád a jak se to pozná?

Co jsou klíčová rozhodnutí, která jsem v životě udělal?

Co bych se ještě chtěl naučit?

Co pro to musím udělat?

Možná vás tyhle otázky napadají i bez návodu, většinou ale nemáme čas "si je užít". Největší chybou, kterou děláme, je to, že necháme myšlenky jen tak plynout. Myšlenky, pocity,

poznatky jen tak volně proplouvají, aniž bychom je pojmenovali a uchopili to, co je pro nás důležité. Jde o to "vytěžit" to podstatné. Myšlenková mapa by nám s tím mohla pomoci. Udělejte si na sebe trochu času, nemáte nic cennějšího, než jste vy sami.

HERMAN, M. *Najděte si svého manžana*. Olomouc: Hanex, 2006, Kapitola 2, Tři bratři v triku: Sebepoznání, sebevýchova, seberozvoj, s. 28.

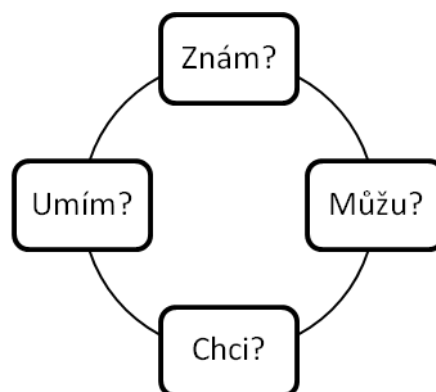
2.2.2. Technika KRUH:

Pokuste se zamyslet nad čtyřmi oblastmi, které jsou vidět na následujícím obrázku. Teprve pokud bude uspokojivě naplněna každá z nich, bude i váš profesní život stát na pevných základech. Pokud některá oblast pokulhává, je potřeba něco s tím udělat. Abychom s tím něco mohli udělat, je potřeba v prvním kroku pojmenovat, jak to je...

Pokuste se odpovědět podle obrázku na následující 4 otázky:

Znám?

Tohle je oblast VĚDOMOSTÍ; promyslete, zda podle vás máte všechny vědomosti, které ke své práci potřebujete?

Umím?

Tohle je oblast DOVEDNOSTÍ; promyslete, zda podle vás máte všechny dovednosti, které ke své práci potřebujete?

Můžu?

Tohle je oblast VNĚJŠÍCH PODMÍNEK; promyslete, zda máte všechny podmínky pro svou práci? Materiální podmínky, podporu doma, čas, spolupracovníky, se kterými si rozumíte,....Chybí některé podmínky? Cítíte nějaké překážky?

Chci?

Tohle je oblast NEJHLUBŠÍHO JÁ. Chcete právě tuhle práci dělat?

Následující text je určen pro všechny, kteří se chtějí ponořit do více do souvislosti utváření vlastního sebevědomí.

Sebevědomý člověk si je **VĚDOM SÁM SEBE**, svých kvalit i nedostatků, právě díky tomu, že je schopen "sebeopozorování", následně "sebereflexe" a nakonec i objektivního "sebeocení" založeného na podnětech a informacích získaných sebeopozorováním a také na informacích získaných z vnějšího prostředí.

Prvním předpokladem k získání "sebevědomí" je "sebe přijetí", tzn. odpuštění si všech svých nedostatků. Jedině tak můžeme vychovávat druhé lidi. Pokud sami sebe nepřijímáme a vyčítáme si své nedokonalosti, které na sobě nemáme rádi, velice často se stává, že jsme velmi přísní až agresivní na druhé, u kterých pozorujeme nedostatky, se kterými sami bojujeme. Ovšem neznamená to, že je dobré nechat být vše, co se nám na sobě nelíbí, a nelepšovat sebe sama. Jde spíše jen o pocity viny a nedostatečnosti, které nás v našem osobnostním rozvoji brzdí a kterých se nezbavíme, pokud sami sobě neodpustíme to, že nejsme dokonalí.

"6 SEBE", KTERÉ BY MĚL ZNÁT KAŽDÝ PEDAGOG

SEBEVĚDOMÍ je vědomí vlastní ceny, kvalit a schopností a víra v ně a v budoucí výkony. (Hartl 2000)
Nízké sebevědomí přináší častý výskyt neuróz, depresí a komplexů méněcenností.

... vzniká na základě:

SEBEPOZOROVÁNÍ (introspekce) je nejstarší psychologická metoda. Jedná se o rozbor vlastních psychických procesů a zážitků. Je velmi těžké být objektivní, pokud pozoruji sám sebe. (Hartl 2000)

... následně probíhá:

SEBEREFLEXE (sebeopjetí) je představa sebe sama, jak jedinec vidí sám sebe. (Hartl 2000)

SEBEOCENĚNÍ je hodnota, jakou jedinec přisuzuje sám sobě. (Hartl 2000)

Mám-li informace o sobě samém, mohu je využít pro svůj další rozvoj.

SEBEREALIZACE je naplnění, plné využívání schopností člověka. (Hartl, 2000)

SEBEVZDĚLÁVÁNÍ je široký termín zahrnující všechny činnosti člověka zaměřené k dosažení nové oblasti, např. vyšší úrovně vědomostí prostřednictvím knih, přednášek, cestování, rozhovorů, kurzů apod. (Hartl 2000)

TÉMA: PEDAGOG JAKO JEDEN Z ČINITELŮ PEDAGOGICKÉHO PROCESU

DÍLČÍ CÍLE V RÁMCI TÉMATU:

- upozornit na náročnost pedagogické profese,
- definovat sociální roli a sociální pozici,
- představit dva modely chování pedagoga volného času,
- upozornit na rozdíly v postavení pedagoga v konstruktivistickém pojetí a transmisivním pojetí pedagogiky,
- nabídnout praktické návody, jak se stát pedagogem průvodcem,
- přiblížit pojem autorita,
- nabídnout základní dělení autority a jejich zdrojů,
- představit, co autoritu oslabuje nebo naopak oslabuje,
- vést účastníky k zamyšlení nad jejich vlastní rolí v pedagogickém procesu.

Očekávané výstupy	Způsob ověření
Absolvent definuje pojmy: sociální role, sociální pozice.	Vědomostní test
Absolvent charakterizuje role pedagoga „průvodce“ a pedagoga „kazatele“.	Vědomostní test
Absolvent pojmenuje rozdíl mezi rolí pedagoga v konstruktivistickém pojetí a transmisivním pojetí pedagogiky.	Vědomostní test
Absolvent zapojuje do své praxe prvky konstruktivistické pedagogiky	Mentor v praxi, PDP
Absolvent pojmenuje rozdíl mezi autoritou formální a neformální.	Vědomostní test
Absolvent definuje, co autoritu oslabuje a co ji posiluje.	Vědomostní test
Absolvent formuluje možnosti posílení své autority v kolektivu.	Mentor v praxi

DŮLEŽITÉ POJMY:

- SOCIÁLNÍ ROLE,
- SOCIÁLNÍ POZICE

LITERATURA A DALŠÍ ZDROJE:

HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2000.

KŘÍŽ, P. *Kdo jsem, jaký jsem*. Kladno: AISIS, 2005.

POLÁŠKOVÁ, V. Volný čas jako socializační, výchovný a interkulturně vzdělávací prostor. In

KAPLÁNEK, I. *Konference o výchově a volném čase*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 2005.

VALIŠOVÁ, A. *Jak získat, udržet a neztrácet autoritu*. Praha: Grada, 2008.

VALIŠOVÁ, K., KASÍKOVÁ, H.: *Pedagogika pro učitele*. Praha: Grada, 2011.

TEORIE

3. TÉMA: PEDAGOG JAKO JEDEN Z ČINITELŮ PEDAGOGICKÉHO PROCESU

KAPITOLY:

2.3. Role pedagoga

2.4. Autorita pedagoga

3. PEDAGOG JAKO JEDEN Z ČINITELŮ PEDAGOGICKÉHO PROCESU

Oblast práce pedagoga volného času je velmi otevřeným prostorem, který dává obrovské příležitosti a zároveň zodpovědnost za vývoj mladé generace. Volnočasové aktivity a sociálně-pedagogické dění představuje jedinečnou a nenahraditelnou "výchovnou pomoc pro zvládání životních situací". Je žádoucí, aby i tato výchovná pomoc respektovala význam výchovně vzdělávacího procesu, aby rozvíjela potřeby jedinců, jejich autonomii, aktivitu, samostatnost a integraci. Volnočasová pedagogika zaměřená na utváření pozitivní hodnotové orientace a z ní vycházející prosociální chování vede k sociálnímu vzestupu jedince. K němu dochází ve vysoké míře díky kvalitním volnočasovým aktivitám." (Polášková 2005, str. 27), které mají předpoklady „působit na nejrůznější stránky lidské osobnosti. Podporují seberealizaci a motivaci k aktivní účasti na vlastním rozvoji i na rozvoji společnosti.“ Úměrně tomu roste odpovědnost pedagogických pracovníků pracujících ve volnočasovém prostoru „zvyšuje jejich podíl na stavu společnosti v současném komplikovaném světě.“ Tato odpovědnost je pro pedagogy volného času velmi zavazující a pro společnost by mělo být prioritní otázkou, zda je pro svoji roli pedagog náležitě vybaven.

Pokud se člověk rozhodne vykonávat povolání pedagoga, měl by být připraven na časté náročné životní situace, do kterých se bude dostávat.

Náročnost je dána:

- vyšším počtem dětí ve skupině či na zájmovém útvaru,
- individualitami, se kterými se při své pedagogické práci setká,
- různými způsoby výchovy, jíž procházeli žáci, se kterými se bude setkávat,
- deziluzí, pokud nejsou naplněna očekávání, tzn., pokud má pedagog připravený program či náplň akce, tábora, zájmového útvaru, a žáci z jakýchkoliv důvodů program nepřijmou a neocení,
- tlakem, který je vyvíjen na pedagogy ze strany vedení zařízení pro zájmové vzdělávání, či ze strany rodičů, kolegů,
- nedostatečným materiálním zajištěním a malým finančním oceněním, a přesto velkou časovou náročností práce pedagoga volného času,
- nedostatečným oceněním jeho práce ze strany dětí, rodičů či vedení,
- legislativními omezeními,
- nízkým kreditem v očích veřejnosti,
- rizikovostí některých činností a aktivit,

Pokud se člověk i přesto všechno rozhodne vykonávat toto povolání, měl by si uvědomit, že on sám může napáchat na žácích i na sobě mnoho škod, pokud na tuto práci nebude dostatečně připraven, a to:

- vědomostně (pokud nemá dostatečné kompetence a vědomostní i zkušenostní připravenost),
- osobnostně (pokud je psychicky labilní, trpí psychickými poruchami, nedostatečným sebevědomím, ...).

Příprava pedagoga volného času je velmi důležitá i z důvodu, že v životě dítěte zaujímá nezastupitelnou roli.

4.1. Role pedagoga

Následující text odpoví na otázku, jaké je postavení pedagoga volného času, jakou roli má ve skupině, jakou roli sehraává v pedagogickém procesu.

S pojmem **sociální role** pracuje sociální psychologie, sociální pedagogika a definuje sociální roli jako soubor **chování, které se očekává od daného člověka v určité sociální pozici.**

Sociální pozice je pak **místo člověka v sociálním systému** nebo také **souhrn práv a povinností**, které člověk má díky postavení v dané společnosti (Hartl 2000),

Například:

sociální pozice - práva a povinnosti	tomu odpovídá role, tedy očekávané chování
Úředník – právo evidovat události, data, fakta; právo rozhodovat, právo vyžadovat splnění povinností, doložení dokumentů; povinnost dodržovat předpisy, povinnost poradit klientovi, atd.	znalý v problematice, nezaujaté vystupování, profesionalita, dodržování postupů, atd.

Jaké chování tedy očekáváme od pedagoga volného času?

Vraťme se do prvního vzdělávacího bloku Volný čas. V části Současné trendy v pedagogice jsme se zabývali rozdílem mezi transmisivním a konstruktivistickým pojetím pedagogiky. Pak jsme také mluvili o pedagogickém projektu, o zážitkové pedagogice. Ve všech těchto současných trendech v oblasti výchovy a vzdělávání se objevuje **role pedagoga – průvodce**. A aby se nám dobře představoval, postavíme proti němu **tradičního pedagoga – nositele moudra**.

Zopakujte si případně poznatky ze vzdělávacího bloku Volný čas a podívejme se na dva modely, jaké chování od těchto pedagogů očekáváme.

PEDAGOG JAKO NOSITEL MOUDRA	PEDAGOG JAKO PRŮVODCE
Zná fakta, má jasno v problematice – tato fakta žákům předává, učím systém vědomostí.	Má znalosti, ale zároveň počítá s tím, že žák mnohdy o problému může vědět víc, než on.
Rozumí souvislostem, zná řešení problémů, chce naučit žáky správný postup řešení problému.	Orientuje se v problému, hledá řešení a do hledání přibírá žáky, společně plánují ideální postup řešení.
Cítí jako povinnost žáky poučit a vyvést je z jejich nevědomosti.	Cítí jako příležitost nabídnout prostor žáků vyjádřit se, zapojit se a sám vítá možnost obohatit se.
Ochraňuje žáky před chybami, trestá za chyby.	Učí žáka pracovat s chybou.
Má pravdu.	Ví, že nemusí mít pravdu.
Chce naučit znalostem, dovednostem, systému ve znalostech.	Chce naučit vyhledávat informace, orientovat se v problematice, učit efektivní postupy, které bude moct aplikovat do praxe.
Komunikace probíhá převážně jednostranně, od pedagoga k žákovi.	Komunikace je oboustranná, jde o dialog, kde obě strany mají co říct.

Několik praktických návodů, jak být pedagogem průvodcem:

Stanovování pravidel se skupinou.

Každá skupina potřebuje pro svou práci pravidla. Zkusme je stanovovat tak, že si skupina sama řekne, jak by se kolektiv i jednotlivci měli chovat, aby se každý člen cítil dobře. Jako pedagog jsem jedním členem, i já se musím cítit dobře. Vedu diskuzi tak, aby byla konstruktivní a navrhovaná pravidla byla v souladu s vnitřními řády, obecně platnými lidskými mravy a pod, ale zároveň dávám možnost účastníkům, aby si stanovili mantinely. Takto nastavená pravidla jsou lépe přijímána a hlavně je prostor pro vysvětlení, proč je důležité to které pravidlo. Nepochopení je častým zdrojem odporu a rebelie.

Bezpečné území

Zkusme na táboře v první aktivitě dát účastníkům tábora rozchod s tím, že se mají rozběhnout po okolí tábora (na dohled) a zmapovat všechna rizika, na která při obhlídce narazí. Pak společně poskládejme všechna nebezpečí, která na nás v okolí tábořiště číhají, a hledejme cesty, jak se jim vyhnout.

Sebehodnocení.

Zapojme do hodnocení odehrané hry účastníky. Ptejme se: Jak se ti to dnes líbilo? Co se ti dařilo, za co by ses pochválil? Co pomohlo tomu, že jste vyhráli? Co způsobilo, že se práce nedařila? Jak ses poučil na příště?

Nedělejme si obrázek o tom, jak se daří činnosti jen na základě našeho pozorování. Mnohdy můžeme podlehnout mylným domněnkám a vytvořit si názory, postoje a soudy, které nemusí odpovídat skutečnosti.

A ještě jeden poznatek na závěr: Chová-li se pedagog jako průvodce, posiluje to jeho autoritu. Dítě, žák tuto autoritu pak přirozeněji respektuje a uznává.

3.2. Autorita pedagoga

Slovo autorita a významy s ním spojené vyvolávají nejednoznačné pocity.

Na jednu stranu hledáme v životě někoho, kdo nám bude udávat nějaký řád; řekne, kdy co a jak máme dělat. Na druhou stranu se bojíme omezování vlastních rozhodnutí a nesvobody, zužování svých práv. Na jednu stranu rádi autoritám podléháme, na druhou stranu se proti nim bouříme.

Autorita bývá nejčastěji spojována s pojmy:

Vliv, dominance, kompetence, řízení, dobrovolný respekt, důvěra.

Mluvíme-li o autoritě, může to být ve významu:

- všeobecně **uznávaná vážnost, vliv, úcta, moc, obdiv**,
- obecně **uznávaný odborník**, vlivný činitel, vlivná osobnost,
- ve smyslu **úřadu** (stát, policie, právo, zákon)

(Vališová, Kasíková 2011).

Některá z možných dělení autority:

1. **Autorita formální** – je založena na postavení, které má člověk v hierarchii organizace, člověk má vliv na ostatní z pozice svého místa,
 2. **Autorita neformální** – je založená na osobnostním vybavení člověka, člověk má přirozený vliv na ostatní
-
1. **Autorita statutární** – vyplývá z postavení v podniku, ve školském zařízení,
 2. **Autorita charismatická** – vyplývá z osobnostních charakteristik,
 3. **Autorita odborná** – vyplývá z našich profesních dovedností a znalostí,
 4. **Autorita morální** – vyplývá z morálních postojů a činů.

(Vališová 2008)

Člověk po svém narození vstupuje do sítě sociálních vztahů, srovnává se s normami a pravidly dané společnosti a v okamžiku, kdy tyto normy i vnitřně přijímá, souhlasí s nimi, stává se člověkem společenským – socializovaným.

Dostáváme se na tenkou hranici, kdy se jako pedagogové ptáme, co mi dává právo chtít po žácích, to či ono? Jak vím, že mám pravdu a že vím, co je nejlepší? Jak vím, k čemu žáky vychovávat? Každá výchova je do jisté míry autoritativní, neboť učí člověka zařazovat se do společnosti, respektovat pravidla.

Nositelům norem a pravidel je právě autorita. Člověk, který má autoritu, reprezentuje žádoucí chování a působí na ostatní tak, že normy respektují, chování napodobují, následují autoritu. (Vališová 2008)

To platí v případě, že autorita není formální, ale že člověk, o kterém mluvíme má autoritu skutečnou – tedy je autoritou pro ostatní.

V okamžiku, kdy pedagog nemá v kolektivu autoritu, může snadno nastat situace, že se autoritou stane např. žák, který díky své osobnosti je pro žáky přirozenou autoritou a může začít prosazovat pravidla a normy, které jako autorita uznává. Problém nastává v okamžiku, kdy tato pravidla jsou v rozporu s pravidly a normami obecně uznávanými.

(Vališová, Kasíková 2011).

Co autoritu oslabuje:

- neznalost,
- nedůslednost,
- nespravedlnost,
- nadměrná suverenita,
- nečestné jednání,
- nerozhodnost,
- nedodržení slibů,
- nevyrovnanost,
- nízké sebevědomí,
- nadřazenost,
- nejistota,
- manipulativní chování, hrozby aj.

Co pomáhá přirozenou autoritu rozvíjet:

- vysoká profesionální a odborná úroveň,
- dovednost komunikovat a spolupracovat,
- dovednost předcházet konfliktům a případně je řešit,
- umění kombinovat velkorysost a humor, přísnost a důslednost,
- umění sdělovat pochvalu i kritiku,
- celkový přirozený image, kultivované chování,
- odolnost vůči stresu.

(Vališová 2008)

OTÁZKY K ZAMYŠLENÍ

Kdo byl pro mě autoritou v dětství a proč?

Vnímal/a jsem ve svém životě změnu autorit?

Jaká úskalí s sebou nese role pedagoga průvodce?

Jak se těmto úskalím dá předcházet?

Našel/a jsem v části: Co autoritu oslabuje některé okamžiky, které sám u sebe pozoruji? Co s tím mohu dělat?

5. SHRUTÍ

Tento vzdělávací blok byl věnován jednomu ze základních článků pedagogického procesu – tedy **osobnosti pedagoga**.

Kladl si za cíl nabídnout kromě **teoretických poznatků** z oblasti psychologie, obecné psychologie a psychologie osobnosti i **praktické techniky**, kterými by pedagog mohl dosáhnout hlubšího vědomí o sobě samém.

Teprve **pedagog znalý sám sebe**, může začít stavět svou pedagogickou práci. Staví ji především na svých silných stránkách a dál pracuje na svém seberozvoji.

Představili jsme, **z čeho se skládá osobnost**, i když jakékoli dělení je velmi problematické. Zvláště pak v lidském chování a prožívání jsou všechny složky, procesy, jevy provázané a těžko dělitelné.

Nabídli jsme **dvě doplňková témata z oblasti motivace a temperamentu**, taktéž otázky či techniky prohlubující znalost sebe sama právě v těchto oblastech.

Zdůraznili jsme **nutnost sebepoznávání**, jako východiska pro jakoukoli změnu a nabídli jsme dvě **techniky, které by tento proces mohly podpořit**.

Představili jsme si **různá pojetí postavení pedagoga v pedagogickém procesu** a na základě znalostí z části Volný čas jsme zopakovali a rozšířili povědomí o tom, jaké chování očekáváme od pedagoga v transmisivním a konstruktivistickém pojetí pedagogiky.

V samém závěru jsme se zabývali **autoritou pedagoga**, nabídli jsme postřehy, které chování autoritu oslabuje a které naopak buduje, posiluje.

Závěrem této části bychom na základě všech výše uvedených argumentů rádi znovu upozornili na **neustálou potřebu vzdělávání a rozvoje pedagoga, na potřebu celoživotního učení**. Tato potřeba je odůvodnitelná i rychlostí doby, ve které se pohybujeme a pedagog by měl být schopen sledovat změny a trendy, reagovat na ně, zaujímat k nim postoj. To je možné pouze tehdy, pokud má všechny potřebné informace.

Celoživotní učení, jak už bylo řečeno, nemusí probíhat pouze formálně v kurzech, školách, ale i neformálně: výměnou zkušeností, četbou, využíváním IT technologií, diskuzemi s cílovou skupinou, atd.

Národní institut dětí a mládeže MŠMT je organizací, která se vzdělávání pedagogů volného času věnuje již řadu let a na svých webových stránkách nabízí kurzy a studijní programy s tematikou, která vychází z potřeb cílových skupin.

Konkrétně je možné sledovat nabídku zde:

www.nidm.cz

www.kliceprozivot.cz